

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΕΙ

ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΝ

ΤΑΣ ΒΙΒΛΟΥΣ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΥΝ.

Ὡς περὶ ἐς τόδε παραδέδοται πρῶτον ἡ τῆς ἀληθείας φύσις ἐν γένει (Κεφ. Α΄.) εἶτα ἡ τῆς ἀληθείας διαφορὰ (Κεφ. Γ΄.) καὶ μετὰ ταῦτα εἰδικώτερος τρόπος τῆς ἀνιχνεύσεως ταύτης (Κεφ. Ε΄.), ἕτως ἐνταῦθα ἐζητούμεθα τὸν λόγον, καθ' ὃν εἰς γνῶσιν τῶν ἀληθειῶν τῶν παρ' ἄλλων εὐρημένως ἐρχόμεθα.

„ Οὐ δύναμιθα δὴναι ἀπ' ἐαυτῶν τὰ πάντα κερῆν, ὅθεν καὶ τὰ παρ' ἄλλοις διανοηθέντι
 „ παραλαμβάνων χρεῶν, καὶ διὰ τῶν ἄλλων τῶν πολλῶν ἡδὲ ἀληθείας κερῶντων καὶ γνῶ-
 „ σιν ἀνιχνῆσαι τῶν χρησίμων ἀληθειῶν. Σαφίστατα γὰρ ὁ περιφανὴς Ὀλιμάνος, φησὶ
 „ ἐν τῇ Λογ. βιβλῶσ. σελ. 354 ὅτι μὴδεν προτιθέμεθα καὶ καὶ τὰς οἰκίας χρήσασθαι
 „ μετανέρον ἐθέλων, ἀλλὰ τὸ οἰκίᾳ φιλοπονία πρῶτον ἀποκαλυφθῆναι. ἕτως τὸ αὐ-
 „ τοῖσιν αἰτοπον, ἄσπερ ἂν ἕτις μὴδ' ἐθέσῃ, μὴδ' ὑποδάσασθαι, μὴτε οἰκοδομαῖς, μὴ
 „ τῷ ἄρτι τέλος αὐτῷ χρῆσθαι πρότερον καὶ ἐπολύων ἐθέλοι, ἀλλὰ τῆς τέχνης τῆς ταῖ
 „ τὰ πάντα ἀπεργάζεσθαι καὶ προταρασκιάζων οἰκίᾳ πόνῳ, καὶ χωρὶς τινος ἄλλου ἐ-
 „ δασκαλίας εὐρίσκων ἐχμῆσοι

ΥΝΑ΄.

Δίον ἔν εἰς τὴν τῶν ἀληθειῶν γνῶσιν ἔλθεῖν τῶν παρ' ἄλλοις ἑρε-
σειῶν (ΥΝ.) αἱ δὲ τῶν ἄλλων ἀλήθειαι περιέχονται ἐν ταῖς βίβλοις,
τῆς Λογικῆς ἔργον ἐστὶ Κανόνας καὶ προφυλακὰς παραδύναι, δι' ὧν τὰ
τῶν ἄλλων συγγράμματα διακρίνειν δυναίμεθα,

ΥΝΒ΄.

Αἱ βίβλοι περιέχουσιν ἤτοι γενόμενα, ἢ δόγματα τῆτέσι καθόλη θέ-
σεις. Αἱ μὲν Ἱστορικαὶ λέγονται, ἐν αἷς προτάσεις μερικαὶ περιέχονται,
αἱ δὲ κελεύουσαι Δογματικαί, ὡς ἔτι τα συγγράμματα πάντα ὁρθῶς
διαρῆσθαι εἰς Δογματικὰ, καὶ Ἱστορικὰ.

ΥΝΓ΄.

Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ Δογματικῷ Συγγράμματι τὰ τῶν ἄλλων δόγματα
μόνον ἐπαριθμῶνται, ἐνίστα δὲ καὶ τὰ ἐπιχειρήματα διαλαμβάνεται, οἷς
περ' ἄλλοι χρῶνται, ἤτοι δόγματα ἀλλήλοισι συστηματικῆ τάξει συναπτον-
ται, καινὴ ἐντεῦθεν ἀνακύπτει τῆς δογματικῆς βίβλου διαίρεσις. Ἢ μὲν
γὰρ δογματικὴ Ἱστορικὴ, ἢ δὲ δογματικὴ ἐπιστημονικὴ βίβλος λέγεται.

- „ Τάξιν δ' ἐνταῦθα τοιαύτη προβαίνομεν. α'. Ἐπιτιθέντες, τίνες προφυλακαὶ περὶ τῆς ἀ-
„ γνῶσιν ἢ διακρίσιν τῆς Ἱστορικῆς βίβλου παρατηρητέαι ἰσίν. β'. Ἀριθμῶντες τῆς κα-
„ νόνας, ὡς περ' ἀνάγκη εἶναι, ἕως τῆς τῶν δογματικῶν βίβλων ἀνάγνωσίν τε, καὶ
„ βίβλου.

ΤΝΔ΄.

Ὁ Γενικός Κανὼν, ὃς ἐν ἀπάσῃ ἀπλῶς ὀποιωδηποτῶν συγγραμμάτων ἀναγνώσει καὶ διακρίσει παρατηρεῖσθαι ὀφείλει, ταύτην τὴν προτάσιν ἀποπληρῆται. Ὁ ἀναγνωσόμενος καὶ διακρίνων συγγραμμάτων τις τὰς αὐτὰς ἐννοίας τοῖς τῆ συγγραφῆς λόγοις συζευγύτω, ἄσπερ ὁ συγγραφεὺς τοῖς αὐτοῖς συζευγύων ἠξίωσε.

Δείξω. Ὁ γὰρ συγγραμμάτι ἀναγινώσκων ἐθέλων, ἵνα ἐπὶ τῆς ἀληθείας τὴν προεχομένην ἐκείνῃ ἀφίχηται, ὀφείλει τὸ σύγγραμμα πάντως κτανθεῖν. Ἐπεὶ δὲ τὸν τῆ συγγραφῆς ἦν ξυλεμεν, τὰς αὐτὰς ἐννοίας τοῖς τῆ συγγραφῆς λόγοις, ἄσπερ ἐκεῖνος συζεύξει τήτοις ἠθέλησε συζευγύωντες (PKB.) Ἐπέμεινόν ἐστιν, ὅτι ὁ ἀναγινώσκων καὶ διακρίνων, τότε τῆ τῆ ἑτέρῃ νόσ συνιέναι λέγεται, ἠέκα τὰς αὐτὰς ἐννοίας τοῖς ἐκείνῃ συζεύγει ἴμασιν, ἄσπερ συζεύγυσιν ὁ ἕτερος τοῖς αὐτοῖς.

ΤΝΕ΄.

Ἐντεῦθεν γενικῶς ἔπεται, ἐν τῆ ἀναγνώσει καὶ διακρίσει βίβλη τις τὸς ἐπιμελῶς προσεχτέον εἶναι, τοῖς ὀρισμοῖς δι' ὧν περ ὁ συγγραφεὺς τὰς προσληφθεῖσας φωνὰς διορίζει, ἢ γῶν τὴν τῆς φωνῆς τῆς μὴ ὀρισμένης σημασίαν ἐξετασέον, ἢ περ αὐτὴ ἢ τῆ λέγειν χρῆσις δίδωσι. (PMΓ')

ΤΝς΄.

Εἰδικῶς τῆ τῆ Ἰσορικῆ συγγραμματος ἀναγνώσει ἀπαιτεῖται προσοχή καὶ συνεχῆς ἐπανάληψις, ἐξ ἧπερ ἔπεται τῶν γινομένων τὰ ἀπομονωόμενα παραδίδουσαι ῥῆσα τῆ μνήμη.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Ἀναγίνωσκεῖν 221
ΥΝΖ΄.

Εἶς δὲ τῷ κρίνειν τὸ Ἱστορικὸν σύγγραμμα τρισὶ τέτοις μάλις προσεκτίουσι. Α΄. Εἶπε τὰ περὶ ὧν ἡ διήγησις εἰσὶν ἀληθῆ. Β΄. Εἶπερ ἐν τέτοις ἡ τάξις ὀρθῶς φυλάττεται. Γ΄. Εἶπερ τὸ Ἱστορικὸν σύγγραμμα τῷ τέλει καὶ τῷ σκοπῷ ἀποκρίνεται, ἤτοι εἶπερ εἴη ὀλοτελής.

ΥΝΗ΄.

Εἰ δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἐν Ἱστορικῷ συγγράμματι ἀναφερομένων κρίνειν ὀρθῶς ἐθέλοις, τὰς ἀνωτέρω ἐν τῷ (ΥΚ΄.) εἰδικῶς ἀναπτυχθέντας κανόνας τῆς Ἱστορικῆς πιθανότητος εἰς ἐπιτηδεύσαν προσλαμβάναντες, ἐξ ἧς περὶ ἡ τῷ γενομένη ἀλήθεια ὀφείλει διαγινώσκεισθαι.

ΥΝΘ΄.

Περὶ τῆς τάξεως τῆ Ἱστορικῆς συγγράμματος διακρίνειν ἐθέλοντι, ταῖς τὰ χρόνους περιελάττειν, ὡς οἷόν τε ἐπιμελέστατα προσεκτέον εἶναι σοὶ ἀξιῶ, καὶ ἐπομένως τῆς χρονολογίας ἀπρὶξ ἀντέχεσθαι.

ΥΞ΄.

Τέλος δὲ, εἶπερ εἴη τὸ Ἱστορικὸν σύγγραμμα ὀλοτελής, βασιαίξου ἐθέλοντι ἐπὶ τὸ τέλος τὸ εἰς ἀπαρτισμὸν τῶν Ἱστορικῶν βιβλίων ἀφραδαῖ ὀφείλον, τὸν νῦν προσεκτέον σοὶ.

- « Τὸ τέλος κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς Ἱστορικῆς τοικίλου ἰσὶ. Τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, ἐν ἧς
« τὰ ἔργα τῆς φύσεως ἀναφέρονται, τέλος ἢ σκοπὸς ἰσὶ, τὰ σπανιότερα τῶν ἀντικει-
« μένων ἀκριβῶς διαγράφειν, ἢ πάντα τὰ ἕως ἐννοίαν φαινομένων τινὸς ἠδίκως συντρέχου-
« τα κατ' ἑκάστα διαλαμβάνειν, ἢ τὴν τῶν μερικῶν ὁσαύτως συνάρψαν ἐκτιθέναι. Τῆς
« Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἐν ἧς αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ πράξεις ἢ μεταβολαὶ ἀπομνη-
« μονώνονται, τέλος ἰσὶ τὴν κατὰ πάντας τῆς χρόνου διαγραφῆσθαι εἶσιν τῆς Ἐκκλη-
« σίας. Κατὰ τὰ μίσα ἢ τὰς ὁδὸς, δι' ἧς περὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνδρὸς ἰγένετο ἕως ἡ-
« καύ- »

10 παύξουσιν, ἠδικῶς ἀριθμῆθαι. Πρὸς δὲ τὰ τῆ ἀνδρῶν διακωλύματα καταλέγεσθαι ἢ
 11 τέλος τὰς μεταβολὰς κατὰ τι τὰς διδασκαλίας ἢ τὰς κλίνας ὄντως ἐκτίθεσθαι, ὥστε
 12 ἐκ τήτων τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς φρονήσεως παράγειν δύνασθαι. Τῆς Πολι-
 13 τικῆς Ἱστορίας σκοπὸς εἶναι παραδείγματα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ταῖς ψυχῶν ὑποβαλ-
 14 λεῖσθαι, δι' ὧν περὶ τὰ παραγγέλματα τῆς Πολιτικῆς βιβαιοῦται. Καὶ τὰ ἐς αὐξήσιν
 15 τῆς πολιτικῆς φρονήσεως συμβαλλόμενα. Ἐν τῇ Πολιτικῇ τοιγαρὴν Ἱστορίᾳ Α. Α'-
 16 ναγκῆν εἶναι τὴν τῆς Κοινοῦτος διαγράφειν εἰς αὐτὴν κατὰ πάντα τὴν χρόνον. Β. Τὰς
 17 ἐπαυξήσεως ἢ τὰς μεταστροφὰς σαφηνίζειν ὑποσυνακτομένῳ πανταχῶ τῶν αἰτίων
 18 δι' ἃ ἢ τῶν κοινῶν πραγμάτων κτύχιστέρα εἰσὶς, ἢ πτώσεως παρήχθησαν τῶν αὐτῶν.
 19 Γ. Ἐντῶθεν τὰ ἔργα τῶν βασιλέων, τῶν ἔργων τὰς συνειδήσας, τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπι-
 20 στήσεως, τὰς συνδέσας ἢ σπυδαὶς ἢ γάμους ἠδικῶς ἀριθμῆθαι. Τῆς ἐπιστημονικῆς τε
 21 τιμωταῖν Ἱστορίας, ἐν ἣ τὰς τῶν ἐπιστημῶν ἢ βιβλίων, ἢ ζωῆς τύχας, ἢ τὰ τῶν πε-
 22 παιδωμένων ἔργα καταριθμῆθαι ὀφείλεται, σκοπετώτατον τίλος εἶναι, τὴν γνῶσιν τῶν
 23 ἀληθειῶν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἠραθῶν ἐκ ταύτης πορίζεσθαι ἢ βοηθήματα χορη-
 24 γῆσαι, δι' ὧν περὶ ἢ κρητικὴ τέχνη ἐπαύξειν δύνατο. Φησὶν Ἄ. Ἐν τῇ ἐπιστημονι-
 25 κῇ Ἱστορίᾳ τὰ συγγράμματα ἢ τὰς ὑποδείσεις αὐτῶν ἀριθμῆθαι, ἢ τὴν ἐν αὐτοῖς
 26 προσληθῆσαν μέθοδον ἐπισκοπεῖσθαι, ἢ εἰνὶ λόγῳ ἢ ἀφορμῇ αὐτὴ κακῆν ἢ ἀ-
 27 λήθεια ἀνιχνύειν προσεξετάζεσθαι. Β. Διαγράφειν τὰς βίβλους τῶν πεκαυμένων ἐ-
 28 πιμελῶς ἢ πάντα πικρῶς παραδέδωσθαι τὰ ἐς σαφετέραν κατάληψιν τῶν ἀξίων ἢ τυ-
 29 χῶν ἐγινούσων τῶν πεκαυμένων συντήνοντα.

ΤΕΑ΄.

Μέχρι τῶδε περὶ τῶν Ἱστορικῶν συγγραμμάτων καὶ προφυλαχῶν τῶν
 περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ βάσανον τῶν αὐτῶν παρατηρητέων εἰρήται· γυν δὲ
 τὰ εἰς ἀνάγνωσιν καὶ διάκρισιν τῶν δογματικῶν συγγραμμάτων ἀφορῶντα
 ἀπάξομεν.

ΤΕΒ΄.

Ὁ ἐπιστημονικὸν δογματικὸν σύγγραμμα ἀναγινώσκειν βεβλόμενος, πρὸ
 πάντων τὸν τῷ Συγγραφέως σκοπὸν διαγνώτω, τῷτο δὲ ἐκ τῆς ἐπιγρα-
 φῆς τῷ συγγράμματος, καὶ μάλιστα ἐκ τῆ προοιμίας γενέσθαι δύναται.

ΥΞΓ.

Ἔτι ὁ ἐπισημονικὸς Δογματικὰ συγγράμματα ἰφιέμετος ἀναγνώσκειν, πάσας τὰς ἐν ἑκάσῃ τῶν περιόδων ἀληθείας, εἰς ωρισμένην τινὰ ἀπογραφέντη τῶν προτάσεων εἶδη, καὶ εἶγε τοῖς ἐρισμοῖς, ἢ τοῖς ἀξιώμασι καὶ τοῖς θεωρήμασι καὶ προβλήμασι ἀνήκυσιν ἐπιμελῶς διασκοπεῖται.

ΥΞΔ.

Ἐν τῇ ἀναγνώσει ἔτι τῶν Δογματικῶν συγγραμμάτων σημειώσασθαι ἀξιῶ ὡς οἷόν τε ἐπιμελέστατα ἑκάστω τῶν ὄρων προσέχειν, καὶ τινεσὶ κῦτοῖς ὁ συγγραφεὺς Ἐννοιασὶ συζεύγυστιν, ἀκριβῶς διασκεπτεσθαι,

ΥΞΕ.

Ἐν τῇ ἀναγνώσει τελευταῖον τῇ Δογματικῇ καὶ ἐπισημονικῇ Συγγραμματος τὰς προηγουμένας ἀληθείας συνήθεισιν σαυτῷ ποιήσον, πρὶν ἢ αὐτῆς περαιτέρω ἀναγνώσκων, καὶ τὰς δειξέας συνεχῶς ἀνάλυται εἰς συλλογισμὸς. Περὶ δὲ τῆς τῶν δειξεῶν ἀναλύσεως εἴρηται ἀνωτέρω (Σ. ΥΥς.)

ΥΞς.

Εἰς ἀνάκρυσιν τῶν δογματικῶν συγγραμμάτων συμβάλλει τὰ μέλητα, α. προσέχειν, εἶγε τὸ σύγγραμμα ὑπάρχει σαφές· β. εἰ τὸ αὐτὸ ἐστὶ τάξει ἀπληρισμένον· γ. εἶπερ ἐστὶ σαφὲς σύγγραμμα· δ. εἰ τέλος ἐστὶ ὀλοτελές καὶ κατὰ σκοπὸν βαλόν.

ΥΞζ.

Σαφές λέγεται τὸ σύγγραμμα, ὅπηνίκα τὰς ὄρας πάντας ἀκριβῶς ὀρίζεται, ἢ δὲ φωνὰς τῆς τῆ λέγουσιν χρήσεως ἀλλοτρίας καὶ πλανωμένας προσλαμβάνει.

ΥΞη.

224 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΕΙΝ ΥΞΗ.

Περὶ τῆς σαφηνείας τοιγαρῶν τῷ Συγγραμμάτοσι κρίνειν ἐθέλοντι προ-
πωθέσατόν ἐστι τὸν νῦν ἐπιστρέφειν ἐπὶ τῆς τῶν ὄρων ἐρισμῶς. Τύτων γὰρ
παρόντων καὶ κατὰ τὴν ἀνωτέρω (ΡΝ') παραδοθέντας τοῦ ὀρίζεσθαι
ἐπιφερομένων Κανόνας, ἔκ ἂν ἀσαφείας τὸ σύγγραμμα αἰτιάσαιο.

- » Συμβαίνει δ' ἐνίοτε τῶν συγγραμμάτων τινὰς ὑπεράγαν χρῆσθαι τοῖς ὀρισμοῖς, καὶ τῶν
» φησὶν ἀναπτύξης πλήκας προσλαμβάνειν, ἢ περὶ ἧς ἀποδείξειν ἀπαιτῆνται τῶν ἐπομέ-
» νων προτάσεων. Ἐκ τούτου δὲ ἢ ἀσαφῆς μὲν ἐκείνοι γίνονται, περὶτὰ δὲ τοῖς
» οἰκίοις ἀναμιγνύουσιν λίαν μακρὸν ἀποτελεῖσι τὸ σύγγραμμα. Μακρὸν γὰρ λίαν
» σύγγραμμα λέγεται τὸ πλῆκ περιέχον τῶν ἀνηκόντων τῷ οἰκίῳ σκοπῷ. Ἄλλοι
» δ' ἔλαττον, ἢ περὶ ἔδῃ ὀρίζονται ἢ τοῖς ὑδασι, ἢ μὴ ἐξηκριβωμένη τῇ ἀναπτύξει τῶν ὄρων
» χροῖμενοι, ἔκ ἔπειρ ἢ ἐξέσι μὴ προσελθεῖν τῷ συγγραμμάτι τὴν ἀσάφειαν. Ἀσαφῆς
» γὰρ σύγγραμμα λέγεται, ἐν ᾧ περὶ ἢ ὑδοκασῶν ὀρισμοὶ προσλαμβάνονται, ἢ γῶν
» πλατωμέναις καὶ ἀορίστοις ἐννοίαις ἐφεσυχάζομεν. Ταῦτα περὶ τῆς τῷ συγγραμμάτοσι
» σαφηνείας.

ΥΞΘ'.

Τάξει συγγυγραμμένον τὸ ἐπισημονικὸν δογματικὸν βιβλίον λέγε-
ται, ὀπηνίκα πάντα αἱ Ἐννοιαὶ καὶ προτάσεις ἔτω συντάττονται, ὡσεὶ εἰς
πληρεστέραν κατάληψιν καὶ δεῖξιν τῶν ἐπομένων συμβάλλεσθαι. ὄρα (ΛΓ')

- » Ἡ δὲ τάξις αὕτη κατὰ τοὶ διάφορον τῷ Συγγραμμάτοσι σκοπὸν ποικίλλεσθαι δύναται, ἐν
» γὰρ τῷ δογματικῷ Ἱστορικῷ βιβλίῳ ἐκείνη ὡς τὰ πολλὰ ἢ τάξις παρατηρεῖται, καδ'
» ἢ πάντα τὰ ἢς μίαν ἀφορῶντα ὑπόδειξιν ἢ ἐν συσσωρεύονται, καὶ αὕτη λέγεται τῆ-
» ξις τῆς Σχολῆς. Ἐν δὲ τῷ Ἐπισημονικῷ Δογματικῷ Βιβλίῳ, ἐν ᾧ περὶ αἱ ἀλή-
» θειαι συστηματικῇ συνάπτεσθαι μεθόδῳ ὀρήλυσιν, (ΤΙΥΓ') ἐκείνη παρατηρη-
» τέα ἢ τάξις, καδ' ἢν ἢν προκκτασκηάζονται τὰ ἐξ ὧν ἐννοεῖσθαι καὶ ἀναπτύσει-
» σθαι τὰ ἐπομένα δύναται (ΛΓ') ἢτις Φυσικῇ τάξις λέγεται.

ΥΟ'.

Περὶ τῆς τάξεως τοίνυν τῷ ἐπισημονικῷ βιβλίῳ κρίσιν ἐπάγειν βαλόμενοι,
σκοπεῖ μάλιχα εἶγε ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα αἱ πείραι, οἱ ὀρισμοὶ, καὶ τὰ
ἀξιώματα, ὡς ἀρχαὶ ἀποδείξεως ἀναμφίβολοι (ΤΠΘ') προσλαμβάνον-
ται, καὶ ἐκ τούτων θεωρήματα καὶ προβλήματα προσηκόντως ἀποδεικνύονται.

ΥΟΑ'.

ΤΟΛ΄.

Ἐπὶ τὴν θριαμβεύουσαν ἀρετὴν τῆ ἐπισημονικῆς δογματικῆς συγγράμματος ἦτοι ἐντέλειαν καὶ σεβρότητα μεταβαίνομεν. Στερεὸν δὲ ἢ ἐντελὲς τὸ δογματικὸν σύγγραμμα καλεῖται, ὅτι ἐν αὐτῷ πῦσαι αἱ προτάσεις ἰσχυρῶς κριτύνονται δεῖξαι, ὥστε ἠδὲν ἕτερον πρὸς τὰς ἀναμφισβόλης πείρας, ὀρίσμις τε καὶ ἀξιώματα προσλαμβάνεσθαι ἀναπόδεικτον.

ΤΟΒ΄.

Ὁ τοῖον περὶ τῆς σεβρότητος, ἢ ἐντελείας τῆς δογματικῆς συγγράμματος κρίσιν ἐπιτελεῖν ἐφιέμενοι, ἀκριβῶς, Α΄. προσεχέτω ἑφ' ἑκάστην τῶν προτάσεων, εἴγε κατὰ τῆς ἐν τῷ (ΤΠΗ΄.) ἐκτεθέντος κανόνας σεβρῶς ἀποδειγμένοι εἰσὶ. Β΄. Εἴπερ ἀρχαὶ προσλαμβάνονται βέβαιοι περὶ ὧν τῆς ἀληθείας ἀμφισβᾶσαι ἢ ἔξοσι. Γ΄. Εἴπερ ἡ ἀποδεικτικὴ μέθοδος ἐπιτηδείως προσλαμβάνεται, καὶ πάντες σώζονται οἱ τῆς μεθόδου κανόνες, ὅς περ ἀνωτέρω (ΛΓ΄.) ἐξεθέμεθα. Ἰὼν γὰρ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου κανόνων μὴ σωζομένων, ἐπιπόλαιον τὸ σύγγραμμα λέγεται. Δ΄. Εἴπερ ἡ Κυκλικὴ πλημμελεῖται δεῖξαι, περὶ ἧς ὄρα (ΤΥΖ΄.)

„ Ὁ δὲ μάλις διακρινῶν τὴν τῆ ἐπισημονικῆς δογματικῆς συγγράμματος σεβρότητα, πᾶσαν ἀναγινεσκέτω τὴν βίβλον, ἐν συνεχεῖ συναφῆ, καὶ προσεχέστερον τὴν τῶν ἀληθειῶν συναρμάν καὶ ἀλυσίδατὸν σύνδεσμον θεωρήτω. Ἐξ ἧς περ δύναται κατανοῆσαι μὴ ἔχην ἐπιτηδείως ἢ ἀνάκρισιν ἐπισημονικῶν δογματικῶν συγγραμμάτων, τῆς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἀσχολημένης τῶν τεπλασιμένων μύθων, ἢ περὶ λέξεων μαθήσεως, καὶ γραμματικῶν κανόνων τῆς μνήμης ἀποταμίωσιν, μὴ δὲ δύνασθαι τῆς τοιαύτης πολλῶν προτάσεων συμπλοκὴν διακκεκριμένης γινώσκων.

ΤΟΓ΄.

Εἰ δὲ τελευταῖον τὸ δογματικὸν σύγγραμμα ὀλοτελὲς εἴη, ἢ μὴ ἐκ τῆς τέλους τῆς συγγραφῆς διακρινεῖς. Εἰς μὲν γὰρ ἐπίτευξιν τότε τὸ σύγγραμμα ἐξάρχων, ὀλοτελὲς· μὴ ἐξάρχων δὲ, ἐλλιπὲς ἐστὶ.

ΤΟΔ΄.

Ε'ξ πάντων τῶν κατανοεῖται, ὅτι τὸ δογματικὸν ἐπισημο-
νικὸν σύγγραμμα, συστηματικῶς ὀφείλει
συγγράφεσθαι.

Δείκν. Ε'πεὶ γὰρ σύστημα λέγομεν τὸ τῶν ἀληθειῶν πρὸς ἀλλήλας
καὶ πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς συνημμένως ἄθροισμα (κατὰ τὸν ὅρισμόν), ἐπι-
ταί, ὅτι ὅποιαδήποτε ἀλήθειαι πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς
συνημμέναι εἰσὶ, συστηματικῶς διαληπτέαι εἰσὶν. Ε'πεὶ δὲ αἱ ἀλήθειαι αἱ
τῆς ἐπισημονικῆς δογματικῆς περιεχόμεναι βιβλῶ πρὸς τε ἀλλήλας καὶ πρὸς
τὰς οἰκείας ἀρχὰς συνημμέναι εἰσὶ, (ΤΟΔ΄.) πρόδηλον, ὅτι τὸ δογμα-
τικὸν ἐπισημονικὸν σύγγραμμα συστηματικῶς ὀφείλει συγγράφεσθαι.

- » Ε'ν τῷ τέλει τῆς ἐπιτομῆς τίποτε ἐστὶ ἀνδραποδικῶς, τίς ἐπιτομῆς ἢ τίς περισυλη-
» τῆς. Περισυλητῆς μὲν λέγεται ὁ τὰ τῆδε κάκῃσε σκοράδην κήμιναν, συνάγων ἢς ἐν,
» κδεῖθς γινόμενα λόγου τῆς συναφῆς ἢ τάξεως. Ἀνδραποδικῆς δὲ, ὁ τὰ παρ' ἄλλων
» ἐρανιζῶντα παρ' ἑαυτῆς ὠρῆσαι τῆς ἄλλης πῆδαν· ἢ ἐπιτομῆς ὁ ἐκ συγγράμματος
» πυκνοτέρη ἢ ἐπιμηκεσέρε τὰ τῶ οἰκείῳ σκοπῷ συλλέγων ἀνήκοντα, ἢ ἐκ Μήζοιες
» ἔλαττον σύγγραμμα συντιθῆς.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ζ΄.

Περὶ τῆς τρόπου τῆς τῆς ἀλλης
ἐλέγχειν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥΤ΄.

Παραδέδοται ἡμῖν μέχρι τῶν παραγγέλματα, ὧν περὶ ἡμῖν δεῖ τὴν ἀλήθειαν ἀφ' ἑαυτῶν ἀνιχνεύσασιν, ἢ περὶ ἄλλων ἀνιχνευθεῖσιν γινώσκων καὶ διακρίνειν ἐθέλησι· νῦν ἤδη διὰ βραχέως, τίνι λόγῳ τοῖς ἄλλοις ἢ ἀλήθεια κοινωθεῖσθαι ὀφείλει, ἐκθήσομεν.

ΤΟΥΤ΄.

Ὅτι περὶ τοῖς ἄλλοις μεταδίδονται τὰς ἀληθείας ὀφείλομεν, διδάχθῆσθαι ἐν τοῖς ἠθικοῖς, ἐν οἷς περὶ ἐπιφορέσασθαι Κανόνες τῆς φρονήσεως ὑποτίθενται περὶ τὴν τῶν ἀληθειῶν μετάδοσιν παρατηρητέοι. Περὶ ὧν πλείω ἐν τῇ ἐναπτύξει.

ΤΟΥΤ΄.

Ὅτι τὸν ἕτερον εἰς τὰς ἀγνώσεις αὐτῷ ἀληθείας, ῥήμασι ζώσῃ φωνῇ προφερομένοις ἐπάγων, διδάσκειν τὸν ἕτερον λέγεται.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Β' ΛΑΒΕΙΝ
ΤΟΥ.

Ὁ τὸν ἕτερον διδάσκειν ἐθέλων τὸ δῶρον τῆς σα-
φηνείας ἔχεται καὶ καθαρότητος.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τὸν ἕτερον διδάσκειν ἐθέλων, πραγμάτων τῶν τῷ
ἐτέρῳ ἀγνώσκων, τὴν γνώσιν τῷ ἐτέρῳ ἐγκεντρίζει ἐθέλει, (ΥΟΖ'.)
ἐπόμενον ἐστὶ τὸν διδάσκοντα τῷ διδασκόμενῳ κατανοεῖσθαι ὀφείλειν. Ἐπεὶ
δὲ κατανοεῖσθαι ἢ δύναται τῆς σαφηνείας μὴ ποιούμενος λόγον, ἔπεται, ὅτι ὁ
διδάσκων τὸ δῶρον τῆς σαφηνείας καὶ καθαρότητος ἔχεται.

ΥΟΘ'.

Ἐντεῦθεν τὰ πορίσματα ταῦτα ἔπεται.

Α' Ἐπεὶ ὁφείλει διδάσκειν, ὁ τὸ ὅπερ διδάσκει διακεκριμένως γι-
νώσκων. Ὁ γὰρ τὸ ὅπερ διδάσκει διακεκριμένως γινώσκων, διὰ ῥημάτων
τοῖς ἄλλοις εὐχερῶς καὶ διακεκριμένως τὸ αὐτὸ ἀνακοινώσασθαι δύναται (Π'.)

Β'. Ἄρα ὁ διδάσκων ἑκαστὸν τῶν ὄρων ἀκριβῶς ὀρίζεται, μήτε φωναῖς
πλανώμεναις καὶ πορίσιν ἀσαφείαις φερόταις (ΡΔζ'.) ἀγαπάτω.

Γ'. Ἄρα ὁ διδάσκων τὰ ἀφηρημένα πράγματα, καὶ πορρωτέρω τῶν αἰ-
δήσεων ὄντα, παραδείγμασιν ἐκλελεγμένοις καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς ζωῆς λαμ-
βανομένοις σαφηνίζειτω. Τὰ γὰρ παραδείγματα μέγιστον φῶς παρέχει,
τοῖς λανθάνουσι τῶν πραγμάτων.

Δ'. Ἄρα ὁ διδάσκων τοῖς κατόσι τῆς ὀρθῆς μεθόδου ἀκριβῶς παρακο-
λληθεῖτω, καὶ προλαμβάνετω τὰ δι' ὧν γινώσκεται τὰ ἐπόμενα.

Ε'. Τὰς προτάσεις ἔτι πάσας εἰς τὴν ἑαυτῶν θέσιν καὶ ὑπόθεσιν ἀνα-
λύτω (ΣΙζ'.) καὶ τῶν παρ' ἄλλων προσφερομένωνδείξεων, ἀνάλασιν ἐπι-
τελείτω (ΤΥζ'.)

ΥΠ΄.

Ο΄ διδάσκων ἔτι τῷ δώρῳ τῆς διδασκαλίας ὠφείζομαι. Τατέ-
 ριν ἑτοιμῶς, εὐχερῶς, ἢ μετὰ τινος ἠδύτης τὰ τῆς
 ψυχῆς νοήματα ἐκτιθέτω.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ διδάσκων τὴν τῶν ἀγνώστων γνῶσιν τῷ ἑτέρῳ
 ἐπιγινῶν ὀφείλει (ΥΟΖ΄). ἔπειτα ὅτι τὸν διδάσκοντα, ἐπιτηδείως ἔ-
 χων προετοίμασεν τὸ ἀνεγείρειν τῷ ἑτέρῳ τὴν προσοχὴν καὶ ἐγγραῖσται διαφυ-
 λάττειν· τῆτι δὲ διὰ τῆς πείρας γιγνομένη, ὅπηνίκα ὁ διδάσκων συνεχεῖ
 καὶ ὀρμητικῶς τῷ τῆ λογικῆ ποταμῷ τοῖς ὡτὶ καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκούν-
 των ἐπιρρῆει ἠδέως, εὐχερῶς κατανοεῖται τῷ διδάσκοντι ἐν τοῖς μάλιχα ἀπαι-
 τεῖσθαι τὸ καθωραίζεσθαι τῷ τῆς διδασκαλίας δωρήματι, τὸν τε νῦν καὶ τῆς
 λόγικῆς ἔχοντα ἐν προχείρῳ.

„ Εἴτις ἑαυτῷ φυσικὴν τινὰ πρᾶξιν καὶ ἠδύτητα συνείδη, πρᾶξις τε καὶ λόγος
 „ ὑπορίαν ἀπῆκε αἰσθάνεται, τῆτι πρᾶξις καὶ ἐντελέχεια, ἢ ἢ πολλοὶ ἑαυτὸν
 „ ἢς γέλωτα καὶ χλευαίαν τοῖς ἀκούσιν προτιθέντι, ἐφομῶσα θὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐν
 „ ἑτέρῳ τινὰ πρᾶξις τῶν τῆ βίῃ ὄντων· αἰρετᾶτερον γὰρ τὸ μὴ διδάσκων, ἢ διδάσ-
 „ κων ἐπὶ βδελύγματι τῶν ἄλλων καὶ γέλωτι

ΥΠΑ΄.

Ο΄ διδάσκων ἔτι ὀφείλει τῆς διδασκομένης περὶ τῆς ἀληθεί-
 ας βεβαίως ποιῆν.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ διδάσκων ἄλλης τῆς ἀγνώστης ἀληθείας ὀφείλει
 κακεῖνος δηλοποιῆν, (ΥΟΖ΄) εὐδηλον, ὅτι ὁ τῆς ἄλλης διδάσκων ὀφείλει
 προάγειν αὐτῆς εἰς διακεκριμένην γνῶσιν τῆ ἀληθείας εἶναι τὸ διδασκόμενον·
 (ἄλλως γὰρ ἂν ἐν ἀμφιβολίᾳ εἶεν, εἴγε αὐτοῖς προτίθεται ἡ ἀλήθεια, καὶ
 ἐπομένως ὁ διδάσκων τῆ τελικῆς ἢ ἐπιτευξεται) εἰδ' ὁ διδάσκων ὀφείλει τῆ-
 το ποιῆν τὸ τῆς ἄλλης διακεκριμένως γινώσκων τὴν τῆ διδασκομένη ἀληθεί-
 αν

αν

ον, ὀφείλει πάντα τὰ διδασκόμενα βεβαίως περὶ τὰς ἀληθείας ἰποτελεῖν
(ΤΜΗ.)

ΥΠΒ΄.

Ἐξ ἧ ἔπεται, ὅτι τῷ διδάσκοντι ἐν ἔξει εἶναι τῆ δακνύειν,
καὶ τὰ εἴδη διανοήματα ἀλυσιδωτῶς συνάπτειν
ὀφθαλεται.

Δείκν. Ἐπει γὰρ τῆς βεβαιότητος ἐπιτυγχάνομεν, ἤτοι ἐκ τῶν ὑπέ-
ρων τιτέσι διὰ τῆς πείρας, ἢ ἐκ τῶν προτέρων δι' ὀρθῶν ἀποδείξεων καὶ συνε-
χῶν διανοημάτων συναφείας (ΤΝ΄.) ὁ δὲ διδάσκων, ὅτι μάλιστα τῆς βε-
βαιότητος λόγον ποιῆσαι ὀφείλει (ΥΠΛ΄.) πρόδηλον, ὅτι τῷ διδάσκοντι
ἐν ἔξει εἶναι τῆ δακνύειν ὀφθαλεται, τίτέσι τὰ ἑαυτῆ διανοήματα ἀλυσιδω-
τῶς συνάπτειν, ἔς' ἂν ἐπὶ τὰς βεβαίως γένηται καὶ ἀναμφιβόλως ἀρχαίς
(ΤΠς΄.)

ΥΠΓ΄.

Στεριότητα λέγομεν τὴν τῆς διανοίας τελειότητα, καθ' ἣν τὰ διανοή-
ματα συνάπτειν οἴδαμεν τῶν προτάσεων ταῖς βεβαίως καὶ ἀναμφιβόλως ἀρ-
χαί, ὀρθῶς καὶ κατὰ κανόνα συμπλεχομένων.

ΥΠΔ΄.

Ὅθεν ἔπεται τὴν στεριότητα ἐξαιρέτου εἶναι ἀρετὴν τῆ δι-
δάσκοντος.

Δείκν. Ἐπει γὰρ ὁ διδάσκων ἐν ἔξει εἶναι ὀφθαλεται τῆ τὰ διανοήμα-
τα συνάπτειν μέχρις ἂν γένηται ἐπὶ τὰς ἀναμφιβόλως ἀρχαίς (ΥΠΒ΄.) ἢ δὲ
τοιαύτη ἔξισ ἦτοι τελειότης, στεριότης λέγεται (ΥΠΓ΄.), πρόδηλον, ὅτι ἡ
στερι-

σερβότης ἐξαιρέτως τῷ διδάσκοντι ἀπαιτεῖται, καὶ θριαμβεύουσα ἀρετὴ τότε καθεύσκει.

ΥΠΕ΄.

Ε' λόγχοι τὸν ἕτερον λεγόμεθα, ὅπηναι τὴν πρότερον ἀληθεῖ τῷ ἑτέρῳ γινώσκει ἐπιτελῶμεν καὶ ὀλιγχοι (ἐνεργητικῶς λαμβανόμενος) ἔστιν ἐνεργεια, καθ' ὃ τὸν ἕτερον βέβαιον ἀποκαθιστῶμεν ἢ περὶ ἀληθείας, ἢ περὶ ψεύδους προτάσεως τινός· καὶ ἑλεγχοι (παθητικῶς λαμβανόμενος) ἔστιν ἐκείνη ἢ κρίσις, καθ' ἣν βέβαιοι ἴσμεν περὶ ἀληθείας προτάσεως τινός, ἢ ψεύδους.

ΥΠς.

Ο' Διδάσκων τοιγαρῶν τιτὶ ἀφορᾶν ὀφείλει, τὸ τὲς διδασκομένης περὶ ἀληθείας, ἢ ψεύδους τῆς προτάσεως ἐλέγχειν.

Δείκν. Ε'πεὶ γὰρ ὁ διδάσκων ὀφείλει τὴς διδασκομένης περὶ ἀληθείας, ἢ ψεύδους προτάσεως τινός ἀποκαθιστῶν βέβαιον (ΥΠΑ΄.) ὅτε δὲ περὶ προτάσεως τινός ἀληθείας, ἢ ψεύδους βεβαιῶμεν τὴς ἄλλης, ἐλέγχειν ἐκείνης λεγόμεθα (ΥΠΕ΄.) πρόδηλον, ὅτι ὁ διδάσκων τιτὶ ἀφορᾶν ὀφείλει, τὸ τὴς διδασκομένης περὶ ἀληθείας, ἢ ψεύδους τῆς προτάσεως ἐλέγχειν.

„ Γὰρ δὲ ἢ τῆ ἐλέγχῃ φύσει ἰκρινέστερον καταληθῶν τὰ ἀπαιτούμενα τῷ ἐλέγχοντι καὶ τῷ ἐλεγχόμενῳ ἠδικώτερον ἀριθμήσομεν. Ἄλλως τε τῆς περὶ ἐλέγχῃ διδασκαλίας ἐν τοῖς κατωτέρω κεφαλαίοις περὶ ἀνασκευῆς καὶ διαλέξεως συμβαλλούσης τὰ μεγάλα.

ΥΠΖ΄.

Ε' λόγχομεν τὲς ἄλλης, ἢ ἐκ τῶν προτέρων, τῆς διὰ τῆς δειξεως, ἢ ἐκ τῶν ὑσέρων διὰ τῆς πείρας.

Δείκν. Ε'πεὶ γὰρ εἰς βέβαιον γινώσκῃ ἢ ἐκ τῶν προτέρων διὰ σειρᾶς, διαλημάτων εἴτ' ἢν δειξεως, ἢ ἐκ τῶν ὑσέρων διὰ τῆς πείρας καὶ αἰσθάνσεως

ὁρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα ἐρχόμεθα (ΤΝ'.) Ἐπόμενόν ἐσι καὶ τὴς ἄλλης εἰς τὴν ὁρθὴν γνώσιν, ἢτοι ἐκ τῶν προτέρων, ἢ ἐκ τῶν ὑσέρων προάγειν, τὸ δὲ τὴς ἄλλης εἰς βεβαίαν γνώσιν προάγειν, ταῦτόν θ' εἰπεῖν τὴς ἄλλης περὶ ἀληθείας, ἢ ψεύδους τῆς προτάσεως βεβαίως ἀποκαθιστᾶν, ἐλέγχειν τὴς ἄλλης ἐσιν (ΥΠΕ'.) ἄρα τὴς ἄλλης ἐλέγχομεν ἢ ἐκ τῶν προτέρων, ἢ ἐκ τῶν ὑσέρων.

ΥΠΗ.

Ἐντεῦθεν δηλᾶται τὸν ἐκ τῶν προτέρων ἐλέγχον ἢτοι ἀποδεικτικὸν εἶναι, ἢ ἀπαγωγικόν.

Δείκν. Ἐκ τῶν προτέρων γὰρ ἐλέγχομεν ἕτερον δι' ἀποδείξεων αὐτὸν βεβαιῶντες (ΥΠΖ'.) ἢ δὲ δεῖξις ἢ δεικτικὴ ἐσιν, ἢ ἀπαγωγικὴ (ΤΥΓ'.) τὸν ἕτερον ἐλέγχειν ἡμᾶς δηλᾶται, ἢτοι ὁρθῶς, τῆς δεικτικῶς, ἢ πλάγιως, δηλαδή ἀπαγωγικῶς, καὶ ἐπομένως πάντα ἐλέγχον εἶναι, ἢ δεικτικὸν καὶ ὁρθόν, ἢ ἀπαγωγικὸν καὶ πλάγιον.

ΥΠΘ.

Ὅ τὸν ἕτερον ἐλέγχειν ἐθέλων, ἀναπτύσσειν ὀφείλει τὴν πρότασιν, περὶ ἧς ὁ ἐλέγχος γίνεται.

Δείκν. Ὅ γὰρ τὸν ἕτερον περὶ προτάσεως τινὸς ἐλέγχειν ἐθέλων τὴν πρότασιν δι' ἀποδείξεως ἑτέρας ἀναμφιβόλοις ἀρχαῖς συνάπτει, (ΥΠΖ'.) πῶς δ' αἰ τὴν πρότασιν ἄλλαις ἀληθείαις ἀνεφιλέκτοις συνάψαι, ὥστε τὸν ἕτερον περὶ τῆς αὐτῆς βέβαιον ἀποκαταστήσαι, μὴ τῷ ἑτέρῳ τὴν πρότασιν ταύτην ἐπινοῶντος, Ἀνάγκη τοιγαρῶν τὸν ἐλέγχειν τὸν ἕτερον θέλοντα, τὴν πρότασιν ἀναπτύξαι, ἢ μετὰ καρπῶ καὶ ὠφελείας γενέσθαι τὴν δεῖξιν.

Υΐ.

Εἰς τήνδε ἢν δυνατὸν κατανοηθῆναι τὰ τῷ ἐλεγχθησομένῳ, ἤτοι τῷ προσώπῳ τῷ ἐλέγχεσθαι μέλλοντι ἀπατήμενα.

ΥΐΑΐ.

Ὁ ἐλεγχθησομένος ὀφείλει μὴ εἶναι τῶν δειξέων ἄπειρος.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ ἔλεγχος, ἢ διὰ τῆς πείρας, ἢ δι' ἀποδείξεως γίνεται (ΥΠΖΐ.) Ἐπόμενόν ἐστι τὸν ἄπειρον ὄντα τῶν δειξέων, καὶ τούτων μὴ συνίεντα, ἢχ, οἷόν τε εἶναι ἐλέγχεσθαι. Ὁ τοίνυν ἐλεγχθησομένος, μὴ ἔστω τῶν δειξέων ἄπειρος, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐννοεῖτω.

„ Ἐπιτεῦθεν ἐκινούεις ἀνδ' ὅτι ὁ ἀκρίβειος ἢ ἐλάττω δυνάμει ἐλέγχεται περὶ ἀληθείας τινὸς πόρρω τῶν αἰδήσεων ἔσσης, ἢ περὶ ὁ πετυδιμμένος, ἢ τῶν δειξέων εἰς πείρας.

ΥΐΒΐ.

Ὁ ἐλέγχεσθαι μέλλων, ὀφείλει τὴν προσοχὴν ἐπιφέρειν.

Δείκν. Ὁ ἐλέγχεσθαι μέλλων, ὀφείλει τὰς ἀποδείξεις ἐννοεῖν (ΥΐΑΐ.) καὶ ἐπομένως τὴν τῆς προτάσεως, περὶ ἧς ὁ ἔλεγχος γίνεται, πρὸς τὰς ἄλλας ἀληθείας καὶ ἀναμφιβόλως ἀρχὰς συνίφειαν διακεκριμένως γινώσκειν (ΥΠΖΐ.) Ἐπεὶ δὲ εἰς διακεκριμένην καράσασιν τῆς συναφείας τῆς προτάσεως πρὸς τὰς οἰκείας ἀναμφιβόλως ἀρχὰς ἢ προσοχὴ μάλιστα ἀπαιτεῖται, (ΟΠΐ.) εὐδύλον ὅτι ὁ ἐλέγχεσθαι μέλλων, ὀφείλει τὴν προσοχὴν ἐπιφέρειν.

ΥΐΓΐ.

Ἐπιτεῦθεν δηλῆται παραφυλακτέον εἶναι ἐπιμελῶς, μήποτε τῆ περὶ ἀληθείας, ἢ ψεύδους τῆς προτάσεως ἐλεγχθησομένῳ τὴν προσοχὴν ἐκταράξωμεν.

ΠΡΟΣ ΔΕ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Υ4Δ.

Ἐξ ἕπερ ἔτι καταφανές μὴ δεῖν ὄν ἐλέγχειν ἐννοῶμεν,
ταραχωδῶν παθημάτων ἀναπληρῶν.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ψυχολογίας, καὶ τὴν πείραν αὐτὴν δηλῆται, πᾶσαν προσοχὴν τοῖς πάθεσιν ἐκταράττεσθαι, παραφυλακτέον ἐστὶν ἡμῖν, μήποτε τὴν τῷ ἐλεγχθησόμενῃ προσοχὴν ἐκταράξωμεν (Υ4Γ.) Καταφανές ἐστὶν, ὅτι ταραχωδῶν παθῶν ἐν εἰσέσει περιβάλλειν ἔδει, ὄν ἐλέγχειν ἐδίλομεν.

Υ4Ε.

Φευκτέαι τοιγαρῶν αἱ λοιδορίαι, ἢ τὰ σκώμματα πάντα, ἢ αἱ ἀκανθώδεις χλευασίαι τοῖς ἐλέγχειν προθυμεμένοις τὸν ἕτερον.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ διὰ τῶν λοιδοριῶν καὶ σκωμμάτων τῶν πλαγίως κεντῶντων, ὁ ἔλεγχος εἰς πάθος ὀργῆς καὶ λύπης παροξύνεται (κατὰ τὴν πείραν), ἡμῖν δὲ ἕ προσῆκον τὸν ἐλεγχθησόμενον ταραχωδῶν παθημάτων ἀναπληρῶν (Υ4Δ.) πρόδηλον, ὅτι φευκτέαι αἱ λοιδορίαι καὶ τὰ σκώμματα πάντα καὶ αἱ ἀκανθώδεις χλευασίαι τοῖς ἐλέγχειν προθυμεμένοις τὸν ἕτερον.

Υ4Ζ.

Ὅ τοίνυν ἐν τῷ ἐλέγχειν τὸν ἕτερον λοιδορίας αὐτὸν διχσύρων, ἢ σκώμασιν ἀκανθώδεσιν ὑποκεντῶν μέσα προσλαμβάνει τῷ οἰκείῳ σκοπῷ ἀντικείμενα, καὶ ὀπομένως, μωρὰ καὶ ἀνόητα διακράττεται. Μωρὸς γὰρ λέγεται ὁ μέσα αἰρῶμενος τῷ οἰκείῳ σκοπῷ ἀντικείμενα.

ΥΖ.

Τῆ ἰλέγχῃ ἢ παιδῶ διενήνοχεν. Οἱ γὰρ πρότασιν τινα ἢ ἀποχρώντως ἀναπτυχθεῖσαν, ἢ ἔξ ἀβεβίαιον ἀρχῶν ἰμπαδωθεῖσαν ὡς ἀποχρώντως ἀποδεδειγμένην λαμβάνοντες, καὶ ἐπιμένως ἐκείνην ὁμολογῶντες, ψευδῶς ἐαυτοὺς πείθειν εἶναι ἐληλυθμένους. Ἡ παιδῶ τοιγαρῶν (παθητικῶς λαμβανομένη) δύναται ὀριοθῆναι, Συγκατάθεσις διδομένη προτάσει τινὶ, ἢ ὡς ἀποχρώντως ἀναπτυγμένη καὶ ἀποδεδειγμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περί τῶ τρόπου τῆ ἀνασκευάζειν
τῆς ἄλλης.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Υ΄Η΄.

Οπηνίκα τῆς ἄλλης ἐλέγχομεν ἐπὶ πλάνῃ, τῆρικυῖτα ἀνασκευάζειν αὐτῆς
λεγόμεθα.

Υ΄Θ΄.

Ὅ τὸν ἕτερον μέλλων ἀνασκευάζειν, δεικνύειν ὀφείλει το ψεῦδος
τῆς προτάσεως τῆς παρὰ τῷ ἑτέρῳ ἀληθῆς
ὑπολαμβανομένης.

Δείξω. Ἐπεὶ γὰρ τῆς ἄλλης ἐλέγχομεν, δείξει ὀρθῶς καὶ συναδέσκα
τοῖς κινύσιν εἰς ἐπισημίαν λαμβάνοντες (Υ΄Η΄.) ἐπόμενόν ἐστιν, ὅτι εἴγε
τῆς ἄλλης ἐλέγχειν ἐπὶ πλάνῃ ἐθέλομεν, δεικνύειν ὀφείλομεν ψευδῆ τὴν πα-
ρὰ τῷ ἑτέρῳ ὑπολαμβανομένην πρότασιν ἀληθῆ (Υ΄ΛΑ΄.) τὸ δὲ τῆς ἀλ-
λης ἐπὶ πλάνῃ ἐλέγχειν, ἀνασκευάζειν ἐστὶ τῆς αὐτῆς (Υ΄Η΄.) ἕρξ ὀπηνίκα
τῆς ἄλλης ἐλέγχομεν, τῆρικυῖτα ἀνασκευάζειν αὐτῆς λεγόμεθα.

Φ΄.

Ἐντεῦθεν κατανοεῖν ἔξεστιν, ὅπως ἡ ἀνασκευὴ ὁποιεσθηποτῶν ὀτῆρα
προσβολῆς διενήνοχε. Προσβαλλομεν γὰρ ἄλλῳ μὴ ἀποχρώντως, τῆτε-
στιν ἐξ ἀρχῶν ἀβεβαίων καὶ θεδανεισμένων δεικνύντες πλανηθῆναι τὸν ἕτερον.

ΦΑ΄.

Τὴν ἀληθῆ πρότασιν ἔδυνατόν ἀνασκευαθῆναι.

Δείκν. Τῆς γὰρ ἀληθῆς προτάσεως ἀνασκευαζομένης, ἡ ἀληθῆς πρότασις ἀποδεικνύσεται εἶναι ψευδῆς (ΥἡΘ΄.) Ἐπεὶ δὲ πᾶν ὅ, τι ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα ἀποδείκνυται, ἀληθὲς ἐστὶ (ΤΥΘ΄.) ἀληθῆς ἂν εἴη, καὶ τὸ τὴν ἀληθῆ πρότασιν εἶναι ψευδῆ ἄτοπον διὰ καὶ ἀδύνατόν ἐστι τὸ τὴν ἀληθῆ πρότασιν εἶναι ψευδῆ (κατὰ τὸν ὅρισμόν τῆς ἀντιφ.) ἄρα ἄτοπον καὶ ἔδυνατόν τὸ τὴν ἀληθῆ πρότασιν ἀνασκευαθῆναι.

.. δύναται μὲν προσλαμβάνεσθαι ἢ πολεμεῖσθαι ἡ ἀληθῆς πρότασις, γὰρ οἱ πολλοὶ ἀμφίβολα ἀρχαῖς μὴ ἀπεργαστῆς ἢ ἀμετρήτουσι κατ' ἕτος ἀνακρίνεσθαι δύναται, ἀνασκευαθῆναι δὲ ἔδυνατόν

ΦΒ΄.

Ἐκ τούτων σαφέστατα καθορᾶς, ὅτι τὴν ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα ἀποδεδειγμένην πρότασιν, ἀνασκευαθῆναι ἀδύνατον.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα ἀποδεδειγμένη πρότασις ἀναγκαίως ἐστὶν ἀληθῆς (ΤΛΘ΄.) τὴν δ' ἀληθῆ πρότασιν ἀνασκευαθῆναι ἀδύνατον (ΦΑ΄.) ἔπαυται τὴν ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα ἀποδεδειγμένην πρότασιν ἀνασκευαθῆναι ἀδύνατον.

ΦΓ΄.

Ἀποδείξας ἔν τὴν σὴν πρότασιν ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα, τὴν ἀντικειμένην ἤδη ἀνεσκεύασας.

Δείκν. Ἀποδείξας γὰρ τὴν σὴν πρότασιν ὀρθῶς καὶ κατὰ Κανόνα, τὴν αὐτὴν ἀληθῆ συναπέδειξας εἶναι (ΤΥΘ΄.) ἀποδεικνύσθαι δὲ τῆς αὐτῆς

τῆς ἀληθείας, ἢ ἐναντία συναποδέδεικται εἶναι ψευδῆς (ὅτι ἢ ἐναντία πρότασις ἢ δύναται εἶναι ἅμα ἀληθῆς, ἄλλως ἂν ἐναντία ἔκ εἴη) καὶ ἐπομένως τὴν ἐναντίαν πρότασιν ἀνεσκεύασαι (ΥἱΘ').

ΦΔ'.

Ὡς περ ἄλλοι ἐλέγχουσι, ἢτοι ἔκ τῶν προτέρων, ἢ ἔκ τῶν ὑσέρων (ΥΠΖ') καὶ ἢτοι διὰ δείξεως ὀρθῆς καὶ δεικτικῆς, ἢ διὰ πλαγίαις καὶ ἀπαγωγικῆς (ΥΠΗ'). ἢτω καὶ τῷ ἀνασκευάζειν δίδεται τρόπος, ἔκ τῶν προτέρων καὶ ὑσέρων, ἢδεν ἢττον, καὶ ὀρθῆ, εἴτην ἀποδεικτικῆ, καὶ πλαγία, ἢτοι ἀπαγωγικῆ ἀνασκευῆ χώραν ἔσχηκεν.

ΦΕ'.

Ὡς περ ἔτι ὁ ἀνασκευάσων τὸν ἕτερον τὸ νόημα τῆς προτάσεως, περὶ ἧς ὁ ἔλεγχος γίνεται διακρινόμενος ἀναπτύσσειν ὀφείλει (ΥἱΗ.) οὕτως ὁ τὸν ἕτερον ἀνασκευάσων ἀναπτυσσέτω τὴν πρότασιν κατὰ τὸν νόον τῆ ταύτην διαβεβαιημένης, καὶ ἀποδεικνύτω, ὅτι ἔτος καὶ ἢκ ἄλλοι ἔσιν, ὁ τῆ Συγγραφῆς, ὃν ἀνασκευάζειν μέλλομεν, νῦν, ὁ περ ἤδη καλῶμεν εἰδοποιεῖν τὴν σάσει τῆ ἀμφισβητήσεως.

Φς'.

Δι' αὐτῆ δὴ τέττε πᾶσαν διαφεύγομεν λογομαχίαν, ἢτις ἐσι προσβολῆ προτάσεως, ἢπερ τὴν ἀποκριομένην ἀληθῆ Ἐννοίαν γινώσκει μὲν ὁ προσβάλλων, ἄλλοι δὲ ταύτην ἐκτίθεται ῥήμασιν.

ΦΖ'.

Ἐκ τῶν τῷ ἐλέγχῳ Κανόνων τὰ λοιπὰ τῶν τῷ ἀνασκευασῆ ἀπειρημένων κατανοεῖσθαι καὶ διακρίνεσθαι δύνανται, ἅτινα διὰ βραχέων ἐπαριδηλώσωμεν.

Α'. Εἴπερ ὁ ἕτερος ὁ ἀνασκευάζεσθαι μέλλων ἀποικίῳ χρήσασθαι λέξει, ἔξεσά σοι πρᾶνείν αὐτῷ τὴν διόρθωσιν τῆς λέξεως.

Β'. Οὐ ὀρθῶς ἀνασκευάζων τὸν ἕτερον, τὸν τρόπον δεικνύτω, καθ' ὃν ἐκείνος παρεμπίπτει τῇ πλάνῃ, καὶ εἰδικώτερον ἐκδεικνύτω τὴν πλάνην, ἢ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἢ ἐν τῷ τρόπῳ τῆ συμπεραίνειν γεγεννημένην.

Γ'. Οὐκ ἀνασκευάζειν μέλλων τὸν ἕτερον φυλαττέσθω, μήποτε τὴν τῆ ἀναστρεφόμενῃ ἐκταράξῃ προσοχὴν (ΥἱΓ'.) καὶ ἐποικίως μακρὸν ἔσω σκωμμάτων καὶ τῶν ἀφανθῶδων λοιδωριῶν (Υἱδ'.)

ΦΗ'.

Εὐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι τῶν ἐπικινδύνων συνεπειῶν, τῶν ἢ ἐκ τῆς τῆ ἀνεσκευάζειν, ἀλλὰ τῆς τῆ βλαπτειν προαιρέσεως ἀδοκιοιμένων ἀφεκτέον ἐστί.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ αἱ τοιῆται συνέπειαι ἐπὶ μόνῃ τῇ τῶν ἑτέρων βλάβῃ εἰδοποιῶνται, καὶ ἡ τοιαύτη δόκησις, ἐπικίνδυνός ἐστιν, εὐχερῶς κατανοεῖται τὰς τοιαύτας συνέπειας, τὰς ἢ ἀληθείαις, ἀλλὰ βλάβης ἐπιθυμίαν, καὶ χλευσῆς τῶν ἐναντίων σαφῶς δηλώσας, τὸν ἀνασκευάζειν μέλλοντα τῶν ταραχῶδων παθῶν πάντως ἀναπληρῆν. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ πλάνην ἐλέγξων τὸν ἕτερον ἢ ὀφείλει ἐκείνῳ διαταράττειν τὰ πάθη (ΥἱΔ'.) ἐπόμενόν ἐστι, ὅτι ὁ ἀνασκευάζων τὸν ἕτερον, ἢ ὀφείλει ἐκείνον γελοίας καὶ ἐπικινδύους συνέπειαις ἐπιφορτίζειν.

„ Ἔσος ἐστὶ τοῖς πολλοῖς ἐν τῷ ἀνασκευάζειν, τὰ ἀμαρτημάτων δέμεθλα ἀνασπᾶν τε
 „ ἢ καταβάλλειν, τὸ δὲ τῆ ψυχῆς δέμεθλον ἐγκαταλήπειν ἄψυκτον, ἐπὶ τὰς συνε-
 „ πείας τῶν συνεπειῶν μάλις καταφύγειν. Οὐ πάσας δὲ ἐδ' ἡμῶς τὰς συνεπείας
 „ ἀποβίβειν ἀξιῶμεν; παραινεῖντες μόνον, ὅτι πλάσας προφυλακὰς περὶ τῶν
 „ συνεπειῶν ἀδοκιοῦσιν παρατηρεῖσθαι ὀρέλομεν, ὡς περὶ τινὰς, ἢ τίτταν τὰς κυριώ-
 „ τήρας ἐνταῦθα προδήσομεν.

„ Α'. Αἱ συνέπειαι, ἢ περὶ ἀδοκιοῦντο, ἐκ ἐκ τῶν λέξεων, γυμνῶς θεωρημέναι, ἀλλ'
 „ ἐκ τῆς τῶν ἀληθῆς σημασίας ἀδοκιοῦσθαι.

„ Β'. Αἱ συνέπειαι ἀδοκιοῦσθαι ἐκ τῶν ῥημάτων, ἐκ ἐκ τῶν ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τῆ ἑαυ-
 „ τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ θεωρημένων.

- „ Γ. Τῆς Συνεπείας δὲ ὁμαλῆς ἢ κατωφερῆς συνεπείας ἀπορρίπτειν ἐκ τῶν προτάσεων
 „ ἐξὸς δὲ διὰ τοῦτων ἀποκρούειν ἐπιβιβάζεσθαι.
 „ Δ. Ἀπειρεῖται συνέπεια τῆς ἐκ τῶν Συγγεῖται τινὶ ἀρισκόσθαι ἀπεργασίῳ, ἐπὶ
 „ ἄποσι ἀνατιθεῖται τῷ συγγεῖται, ἀπὸ δὲ τυχὸς ἢ κατιδόντι τὴν ἐπιβιβάζουσαν τῶν
 „ τῆς Συνεπείας.
 „ Ε. Μάλιστα δὲ τῶν Συνεπειῶν ἀριστίον, ὅσα ἐπιβιβάζει μόνον ἢ βλάβας χάριν
 „ ἀπορρίπτει (ΥΠΕΡ) τὰς προβλητικὰς τῶν πλῆθος παραδειγμάτων διασπασθε-
 „ μὲν ἐν τῇ ἀναπτύξει. Ὅρα Ὁ Ἀρκάτος Διὰ τῆς περὶ τῆς προκρούτος τῆς Συνε-
 „ πείας ὁ 1726. Οὐτε μὲν γὰρ, καὶ τὸς Ὁ σίλτον.

ΦΘ.

Οἱ τῆς Συνεπείας διαμορφῶντες ἵνα τῆς αὐτοῖς διαφωνήντας τῷ τῶν ἄλλων ἐκδῶσι γέλωτι, καὶ τῇ ἐκείνῃ φήμῃ κίνδυνον ἐπαγαγῶσι τῆς τῆς ἀληθείας ἀσπίδος ἀμελῆντες, τέκτονες τῶν Συνεπειῶν λέγονται.

- „ Οὗτοι δὲ οἱ τῆς διαφωνήντας γέλωτος ἢ ἐπιβιβάζουσιν βλάβας χάριν ἐπιφορτίζοντες.
 „ Α. Τὴν πρώτην αἰ διαμορφῶσι Συνεπείαν ἀβεβύτως λαμβάνουσιν.
 „ Β. Ἐκ τῶν τῆς ἀντιλογίας προσλαμβανομένης ἑτέρας πλῆθος παράγωσι, ἢ τὰς
 „ τῶν διαφωνήντων λέξεως, ἢς ἀντικειμένην διακρίνοντες σημασίαν, σπουδάζουσιν αὐτοῖς
 „ κινδυνώδη ἢ ἰσοβόλον κινδυνώδη ἢ ἰσοβόλης λόγους ἀνατιθεῖναι.

ΦΙ.

Τέτρες δὲ τῆς τῶν συνεπειῶν τέκτονας ἀνοητότατα διαπράττεσθαι ἐν τῷ ἀνασκευάζειν, ἐκ τῶν ἐρημένων σαφές.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Συνεπειῶν τέκτων διὰ τῶν αὐτῆς γελοίων συνεπειῶν ἐλαττῆν τὴν φήμην καὶ τὴν τύχην τῆς διαφωνήντος ἀσπιδάζει (ΦΘ.) Ἐπεὶ οὖν τὸν διαφωνήντα ἐν τῇ εἰσέσει τῶν παραχωδῶν ἐπιβιβάζειν παθῶν, καὶ ἐπομένως μέσῃ προσλαμβάνειν ἐναντία τῷ ἐλέγχῳ (ΥΠΕΡ.) Καὶ τῆς τῆς τῶν Συνεπειῶν τέκτονας ἀνοητότατα ποιεῖν, ὁπληθὺς τῆς ἄλλης ἀνασκευάζειν ἐθέλῃσι, πλείω τῆς ἱκανῶς κατανοεῖται.

χωδῶν ἀναμπλόττα παθῶν, ἐν τῷ ἀνασκευάζειν ἢ προσλαμβάνειν χρεῶν. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἀπὸ φθόνης παραγόμενον ἐπιχείρημα πάθει ὀργῆς τε καὶ λύπης ἐπιβάλλει τὸν ἀντικείμενον (ὅτι ἐν τῷ ἐπιχειρήματι ἢ τῷ ἀντικείμενῳ, ἦτοι διαφωνῶντος φήμῃ καὶ τύχῃ ῥυπᾶται), πρόδηλον ὅτι τὸ ἀπὸ φθόνης παραγόμενον ἐπιχείρημα ἐν τῷ ἀνασκευάζειν ἕδαμῶ προσληπτέον.

10. Τῆς ἀνδραμίας ἢ προσβάλλοντες τέτλις, οἵτινες ἐπικινδύνοισι συνεπάαις ἢ ἐπιχειρήμα-
 11. σιν ἀπὸ φθόνης παραγόμενοις κεχρημένοι, ἐπὶ προσχίκατι τῆ τῆς ἀληθείας προίκαθαι
 τῆ τῶν διαφωρήτων φήμῃ ἢ τύχῃ ἢ αὐτῆ ἔτι τῆ ζωῆ κίνδυνον ἐπαγαγεῖσιν στυ-
 λισσι, τῆτος ἀποκαλεῖ ὁ Βόλφιος Διάκτες. Ὁρ. Λογ. Διατ. §. 752.

